

GEOGRAAFIA
10.-11. KLASSIDELE
(Standardtase)

2017. aasta

10. klassis on õppetöö 52 tundi (1,5 tundi nädalas) ja 11. klassis – 35 tundi (1 tund nädalas).

10. klassi geograafia kursus „Geograafia: piirkonnad ja riigid“ on suunatud õpilaste teadmiste kujundamisele rahvastikust ja majandustegevusest maailma regioonides ja üksikutes riikides ning suutlikkusele orienteeruda globaalses ja regionaalses sotsiaal-majanduslikes-, sotsiaalpoliitilises- ja keskkonnaalastes protsessides.

Geograafia üldeesmärk 10. klassis on geograafiaalase maailmapildi kujundamine õpilastes üksikute regioonide ja riikide rahvastiku ja majandustegevuse uurimise näitel, võttes arvesse tänapäevaseid geopoliitilisi-, sotsiaalseid-, majanduslikke- ja keskkonnaaspekte.

11. klassi geograafia kursus „**Maa sfäärid**“ avab geograafiateaduse olemuse laiemalt; lõimib teadmisi loodusest, inimesest ja majandustegevusest.

Programmi ülesehitus on välja toodud sissejuhatuses ja kolmes osas. Sissejuhatus on suunatud kaasaegse geograafiateaduse õppeaine sisu ja eesmärkide-, selle struktuuri-, arengusuundade- ja geograafia koha ja rolli selgitamisele loodusteaduste süsteemis, ühiskonnas ning selle probleemide lahendamisele.

1. peatükis „*Topograafia ja kartograafia*“ analüüsitakse erinevat tüüpi kaarte, avatakse nendega kasutamise põhimõtteid ja nende kasutamise võimalus igapäevaelus ja ettevõtluses.

2. peatükis „Maa sfäärid“ sisaldab Maa sfäärade kirjeldusi.

3. peatükis „Rahvastik ja majandus“ käsitletakse majandustegevuse ja ühiskonna paiknemist ja arengut kaasaegses maailmas inimtegevuse tulemusena, mis muudab loodukeskkonda vastavalt objektiivsetele majandusseadustele. Põhitähelepanu pööratakse inimesele. Selline lähenemine aitab luua ühtses skeemis teadmisi kaasaegse maailma kohta, mõista majandusarengu ruumilooikat, ennustada poliitiliste otsuste tegelikke majanduslikke tulemusi.

GEOGRAAFIA: PIIRKONNAD JA RIIGID

(10. klass – 52 tundi: 1,5 tundi nädalas)

Järjekorranr.	Tundide arv	Oodatavad õpitulemused	Õppematerjali sisu
1.	2	Sissejuhatus	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> maailma regioone (vastavalt ÜRO klassifikatsioonile): Euroopa, Aasia, Okeania, Ameerika, Aafrika; <i>näitab</i> maailma regioone i kaardil; <i>eristab</i> mõisteid "maailma regioon", „territoorium“, „akvatoorium“, „riik“, „maa“, „sõltuv territoorium“; <i>toob näiteid</i> geograafiliste teadmiste allikatest maailma regioonide regioonide ja riikide kohta;</p> <p>Tegevuse komponent: <i>kasutab</i> peamisi geograafiliste teadmiste allikaid maailma regioonide kohta; <i>loeb</i> maailma ja regioonide poliitilisi kaarte.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>mõistab</i>: regionaaluuringute kognitiivset ja konstruktiivset rolli tänapäeva maailmas.</p>	<p>Maailma piirkonnad (vastavalt ÜRO klassifikatsioonile). Globaliseerumine kui juhtiv trend tänapäeva maailmas. Regionaaluuringute roll tänapäeva maailmas.</p> <p>Teadmiste allikad maailma regioonide ja riikide kohta. Kaasaegne maailma ja regioonide poliitiline kaart. Poliitilise kaardi põhiobjektid.</p>
2.	16	1. Osa. EUROOPA	
2.1.	6	1. Teema. Euroopa üldine iseloomustus	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> regioonikoosseisu; <i>eristab</i> Euroopa riikide valitsemisvorme ja territoriaalset korraldust; <i>toob näiteid</i> Euroopa riikide kohta majandusarengu seisukohalt; kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed muutused piirkonna poliitilisel kaardil; <i>näitab kaardil</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Euroopa regioonid (Lääne-Euroopa, Põhja-Euroopa, Lõuna-Euroopa, Ida-Euroopa); • Euroopa riigid (Saksamaa, Suurbritannia, Prantsusmaa, Itaalia, Austria, Šveits, Hispaania, Portugal, Poola, Valgevene, Norra, Rootsi, Soome, Taani, Island, Belgia, Holland, Iirimaa, Tšehhi, Slovakkia, Ungari, Rumeenia, Moldova, Bulgaaria, Sloveenia, Horvaatia, Serbia, Bosnia ja Hertsegoviina, Makedoonia, Montenegro, Leedu, Läti, Eesti, Kreeka, Malta, Küpros, Venemaa); • maavarade põhivaldkonnad (Ülem-Sileesia, Põhjameri, Skandinaavia), metsaraie, puhkemajandus; • Euroopa suurimad tööstuspiirkonnad (Ruhr Saksamaal, Suur-London Suurbritannias, Ile-de-France Prantsusmaal, Ülem-Sileesia 	<p>Euroopa majandusgeograafiline asend. Regiooni koosseis. Euroopa kaasaegne poliitiline kaart. Euroopa riikide valitsemisvormid ja territoriaalne korraldus. Separatismi ilmingud. Euroopa riikide liigitamine majandusliku arengutaseme põhjal. Integratsiooniprotsessid. Rahvusvahelised organisatsioonid Euroopas: Euroopa Liit, Euroopa Nõukogu, Schengeni riigid. NATO roll üleeuroopalises julgeolekusüsteemis.</p> <p>Euroopa looduslikud tingimused ja ressursid. Euroopa rahvastik: demograafilised protsessid, loomulik iive ja ränne. Rahvastikupoliitika. Rahvastiku struktuur. Ukraina diasporaa Euroopa riikides. Linnastumine, eeslinnastumine, taaslinnastumine, gentrifikatsioon. Maailmalinnad Euroopas, linnastud, suurlinnad. Euroopa riikide majandus. Esmasektor. Mäetööstus: peamised kütuse, maagi ja muu tooraine kaevandamise piirkonnad. Põllumajandus. Metsandus. Tööstus. Peamised tööstuspiirkonnad. Reindustrialiseerimine. Teenindus. Olulisemad rahvusvahelised transpordikoridorid ja sõlmpunktid. Ukraina suhted Euroopa riikidega.</p>

		<p>Poolas, <i>Dnepr</i> Ukrainas; Kesk-Venemaa, <i>Uuralid</i> Venemaal);</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Lorraine</i>'i metropol; • suurimad meresadamad (<i>Rotterdam, Antwerpen, London, Hamburg, Genova, Marseille, Le Havre, Barcelona</i>); • sõlmlennujaamad (<i>Heathrow, Roissy-Charles-de-Gaulle, Frankfurt</i>); • Euroopa suurimad finantskeskused (<i>London, Pariis, Zürich, Amsterdam, Frankfurt</i>); • maailmalinnad Euroopas (<i>London, Pariis, Amsterdam, Brüssel, Frankfurt, Zürich, Genf, Viin, Milano</i>); <p><i>mõistab</i> sõnade „gentrifikatsioon“, „reindustrialiseerimise“ tähendust.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>iseloostab</i> demograafiliste ja linnastumise protsesside tunnuseid, elanikkonna paiknemist regioonis; <i>teostab</i> vajalikke arvutusi üksikute riikide julgeoleku tagamiseks vajalike maavaradega ga; <i>võrdleb</i> majanduslikult arenenud ja üleminekumajandusega riikide rahvusvahelise spetsialiseerumise tegureid; <i>põhjustab</i> põllumajanduse spetsialiseerumise iseärasusi ja töötleva tööstuse keskuste paiknemist Euroopas; <i>selgitab</i> majanduslikult arenenud Euroopa väikeriikide tööstusliku tootmise kitsa spetsialiseerumise põhjuseid; <i>rõhutab</i> Euroopa majanduse eripärasid, mis tulenevad regionaalsest integratsioonist.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>teeb järeldotsi</i> Euroopa riikide ja regioonide ebaühtlase majandusarengu põhjuste kohta; <i>prognoosib</i> Ukraina ELiga ühinemise positiivseid jooni ja riske; <i>hindab</i> EL ja NATO rolli piirkonnas; rahvusvaheliste suur korporatsioonide mõju piirkonna majandusele; <i>võrdleb</i> globaliseerumise positiivseid ja negatiivseid mõjusid Euroopa majandusele ja kultuurile.</p>	<p>Praktiline töö</p> <p>1. Kahe majanduslikult arenenud Euroopa väikeriigi tööstustoodangu struktuuri võrdlemine (õpilase valikul).</p> <p>Orienteeruvad uurimisteemad (õpilase valikul)</p> <p>1. Integratsiooni- ja deintegratsiooniprotsessid Euroopas.</p> <p>2. Taastuva energia kasutamine elektri tootmisel Euroopa riikides: piirkondlikud eripärad ja erinevused.</p> <p>3. Mustmetallide tootmise struktuur ja paiknemine Euroopa riikides.</p>
2.2.	10	2. Osa. Euroopa riigid	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> peamised näitajad, mis määravad riigi koha regioonis ja maailmas; riikide majanduse kolmanda-, teise- ja esimese sektori domineerivad komponendid; <i>toob näiteid</i> tööstusliku tootmise ja teenuste kohta, mis on üksikute Euroopa riikide rahvusvaheline spetsialiseerumine osa; <i>näitab kaardil</i> riikide suurimaid linnu, maailmalinnu, tööstuspiirkondi, suurimaid meresadamaid, lennujaamu, riikide finants- ja turismikeskusi.</p>	<p><i>Saksamaa.</i> Majandusgeograafiline asend. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses (IHL). Rahvastik ja asustus. Ümberasustamine ja liidumaade roll selle kujunemisel.</p> <p>Riigi majanduslik areng. Teenindusfääri peamised harud. Tööstusharud, mis määravad riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise. Põllumajanduse spetsialiseerumine. Majanduse ruumiline paiknemine. Majandusvälised suhted. Ukraina rahvusvahelised suhted Saksamaaga.</p> <p><i>Prantsusmaa.</i> Majandusgeograafiline asend.</p>

		<p>Tegevuse komponent: <i>paneb kokku</i> Saksamaa, Prantsusmaa, Suurbritannia, Itaalia, Poola, Valgevene, Venemaa terviklikud majandus- ja geograafilised tunnused; riigi majanduse ruumilise korralduse kaardi; <i>leiab</i> ja <i>süsteemiseerib</i> riigi iseloomustamiseks vajalikku teavet; <i>kasutab</i> teemakaarte, et põhjendada asustuse ning kaupade ja teenuste tootmise riigisisese paigutamise süsteemi iseärasusi; riikide sotsiaalmajandusliku arengu näitajate reitingud õigustamiseks nende kohta maailmas ja regioonis; <i>selgitab</i> põllumajanduse spetsialiseerumise iseärasusi ja peamiste tööstusregioonide paiknemist; <i>põhjendab</i> Euroopa riikide kaupade ja teenuste ekspordi ja impordi struktuuri iseärasusi.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>teeb järeldusi</i> riigi teatud regioonide ebaühtlase majandusarengu põhjuste kohta; <i>hindab</i> rahvusvaheliste korporatsioonide investeringute mõju piirkonna majandusele; <i>prognoosib</i> väljavaateid Ukraina majandussidemete laiendamiseks Euroopa riikidega Ukraina ja Euroopa Liidu vahelise assotsiatsioonilepingu raames.</p>	<p>Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Rahvastik ja asustus. Frankofoonia.</p> <p>Riigi majanduslik areng. Teenindusfääri peamised harud. Tööstusharud, mis määravad riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise. Põllumajanduse spetsialiseerumine. Majanduse ruumiline paiknemine. Majandusvälised suhted. Ukraina rahvusvahelised suhted Prantsusmaaga.</p> <p><i>Suurbritannia.</i> Majandusgeograafiline asend. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Rahvastik ja asustus. Rahvaste Ühendus.</p> <p>Riigi majanduslik areng. Teenindusfääri peamised harud. Tööstusharud, mis määravad riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise. Põllumajanduse spetsialiseerumine. Majanduse ruumiline paiknemine. Majandusvälised suhted. Ukraina rahvusvahelised suhted Suurbritanniaga.</p> <p><i>Itaalia.</i> Majandusgeograafiline asend. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Rahvastik ja asustus.</p> <p>Riigi majanduslik areng. Teenindusfääri peamised harud. Tööstuslik tootmine, mis määrab riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise. Põllumajanduse spetsialiseerumine. Majanduse ruumiline paiknemine. Majandusvälised suhted. Ukraina rahvusvahelised suhted Itaaliaga.</p> <p><i>Poola.</i> Majandusgeograafiline asend. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Rahvastik ja asustus. Teenindussfääri kiire areng, riigi kaasaegne transpordisüsteem. Tööstuslik tootmine, mis määrab riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise. Põllumajanduse spetsialiseerumine. Majandusvälised suhted. Ukraina rahvusvahelised suhted Poolaga.</p> <p><i>Valgevene.</i> Majandusgeograafiline asend. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Rahvastik ja asustus. Tööstuslik tootmine, mis määrab riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise. Spetsialiseerumine põllumajandusele. Kolmanda sektori tunnused. Majandusvälised suhted. Ukraina rahvusvahelised suhted Valgevenega.</p> <p><i>Venemaa.</i> Majandusgeograafiline asend. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Rahvastiku koosseis. Ukraina diasporaa Venemaal. Rahvastik ja asustus. Moskva roll riigi majandusressursside kontrollimisel ja ümberjagamisel. Tööstuslik tootmine, mis määrab riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise. Spetsialiseerumine põllumajandusele. Tertsiaarsektori tunnused. Majandusvälised suhted. Ukraina rahvusvahelised suhted Venemaaga.</p>
--	--	--	--

			<p>Praktiline töö</p> <p>2. Ühe „G-7“ majandusühendusse kuuluva riigi kaardi koostamine (valikuline).</p> <p>Orienteeruvad uurimisteemad (õpilase valikul)</p> <p>1. Ruhri „uus nägu“ on postindustriaalne areng: süngete maastike asemel "rohelised" linnad.</p> <p>2. London, Berliin, Pariis, Kiiev: kaasaegse linna arengu sarnasused ja erinevused.</p> <p>3. Klastrid Itaalias kui domineeriv kaupade ja teenuste tootmise korraldamise vorm.</p>
3.	11	II. OSA. AASIA	
3.1.	5	1. Teema. Aasia üldine iseloomustus	
		<p>Teadmiste komponent:</p> <p><i>nimetab</i> Aasia piirkondi; <i>toob näiteid</i> erineva majandusarengu tasemega Aasia riikide kohta on ; <i>näitab kaardil:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • regioonid d (<i>Lääne-Aasia, Lõuna-Aasia, Kagu-Aasia, Ida-Aasia, Kesk-Aasia</i>); • Aasia riigid (<i>Hiina, India, Jaapan, Iisrael, Korea Vabariik, Singapur, Saudi Araabia, Iraan, Kasahstan, Türgi, Gruusia, Armeenia, Aserbaidžaan, Türkmenistan, Usbekistan, Iraak, Pakistan, Süüria, Mongoolia, Indoneesia, Malaisia, Tai, Malaisia, Sri Lanka, Maldiivid, Vietnam, Põhja-Korea, Afganistan</i>); • nafta ja maagaasi tootmisbasseinid (<i>Pärsia laht, Kesk-Aasia, Sunda</i>); • kivisüsi (<i>Karaganda Kasahstanis, kirdeosas Hiinas, idaosas Indias</i>), olulise rauamaagi tootmisega riigid (<i>Hiina, India, Kasahstan</i>), vasemaagi (<i>Kasahstan, Mongoolia, Iraan</i>), tinamaagi, (<i>Malaisia</i>), volframimaagi (<i>Hiina</i>); metsaraie, puhkealad; • suurimad tööstuspiirkonnad (<i>Jaapanis Vaikne ookean, Hiina kirdeosa, "India Ruhr"</i>); • maailmalinnad Aasias (<i>Hongkong / Hongkong, Singapur, Tokyo, Shanghai, Dubai, Peking, Mumbai, Soul, New Delhi, Istanbul, Bangkok</i>); • megalinnad (<i>Tokaido Jaapanis, Jangtse jõe delta, Hongkong / Hongkong - Guangzhou Hiinas</i>); • suurimad meresadamad (<i>Singapur, Ningbo-Zhoushan, Shanghai, Hongkong / Hongkong, Busan, Nagoya, Osaka, Tokyo, Kaohsiung, Mumbai</i>); • sõlmlennujaamad (<i>Pekingis, Tokyos, Hongkongis / Hongkongis, Jakartas, Dubais, Bangkokis, Singapuris, Guangzhous, Shanghais, Istanbulis</i>); • Aasia suurimad finantskeskused (<i>Singapur, Hongkong / Hongkong, Tokyo, Soul, Dubai, Shanghai</i>). <p>Tegevuse komponent:</p>	<p>Aasia majandusliku ja geograafilise asukoha eripärad. Regiooni koosseis. Aasia kaasaegne poliitiline kaart. Aasia riikide valitsemisvormid ja territoriaalne jaotus. Aasia riikide tüübid majandusarengu taseme järgi. Rahvusvahelised organisatsioonid Aasias: ASEAN, Araabia Riikide Liiga. Relvastatud konfliktide ja terroriaktide piirkonnad.</p> <p>Regiooni looduslikud tingimused ja ressursid. Aasia rahvastik. Linnastumise protsessid. Maailmalinnad, Aasia linnastud, Jaapani ja Hiina linnad. Tööjõupotentsiaal.</p> <p>Aasia majandus. Majanduse esmasektor. Kaevandamine. Põllumajandus ja metsandus. Majanduse sekundaarsektor. Suuremad tööstuskeskused ja piirkonnad. Majanduse tertsiarne sektor. Olulisemad rahvusvahelised transpordikoridorid ja -keskused.</p> <p>Aasia alamregioonide ebaühtlane majandusareng ja nende osalemine rahvusvahelises tööjaotuses. Ukraina suhted Aasia riikidega.</p> <p>Praktiline töö</p> <p>3. Lääne- ja Ida-Aasia elanike toidukorvi võrdlus.</p> <p>Orienteeruvad uurimisteemad (õpilase valikul)</p> <p>1. Aasia majanduskasvu määratlemine.</p> <p>2. Riigi geograafiline asend kui majandusarengu tegur (Türgi ja Singapuri näitel).</p> <p>3. Pärsia lahe riigid kui uus industrialiseerimise keskus.</p>

		<p><i>iseloostab:</i> Aasia demograafiliste, linnastumisprotsesside ja rahvastiku paiknemist, majanduse hetkeseisu põhjoooni; <i>selgitab</i> riikidevaheliste konfliktide tekkimist piirkonnas;</p> <p><i>võrdleb:</i> ressursse, Aasia alamregioonides tööjõupotentsiaali; erinevate Aasia majandusliku tasemega riikide majandust;</p> <p><i>põhjustab</i> põhiliste maavarade kaevandamise- ja tootmisalade asukohti Aasias;</p> <p><i>kasutab teemakaarte</i>, et võrrelda Aasia regioonide põllumajanduse spetsialiseerumist.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>teeb järeldusi</i> Aasia regioonide ebaühtlase majandusarengu põhjuste kohta; <i>hindab</i> globaliseerumise mõju, sh rahvusvaheliste investeeringute mõju Aasia riikidele rahvusvahelises geograafilises tööjaotuses; <i>avaldab oma seisukohti</i> piirkonna riikidevaheliste konfliktide lahendamise viiside kohta; <i>illustreerib</i> näidetega Aasia regioonide poliitiliste ja majanduslike protsesside mõju Ukrainale.</p>	
3.2.	6	2. Teema. Aasia riigid	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> kõrgelt arenenud riikide ja arengumaade majandus sektorite põhikomponente; eristab mõisteid "riigi linnastumise tase" ja "linnastumise tempo"; <i>toob näiteid</i> üksikute riikide piirkonna tööstustoodangust ja teenustest; <i>näitab</i> kaardil riikide suurimaid linnu, maailmalinnu, tööstuspiirkondi, tehnopolise, riikide suurimaid meresadamaid, lennujaamu, finants- ja turismikeskusi;</p> <p>Tegevuse komponent: <i>analüüsib</i> rahvastikupüramiidide põhjal mõne Aasia riigi rahvastiku arvu ning soo- ja vanusestruktuuri; <i>projekteerib</i> demograafiliste protsesside mõju riigi tööjõupotentsiaalile; <i>hindab</i> üksikute riikide ressursikindlust; <i>konstrueerib</i> Jaapani, Hiina ja India tervikliku majandusgeograafilise mudeli; <i>leiab</i> ja süstematiseerib riigi iseloostamiseks vajalikku teavet; <i>illustreerib</i> Jaapani ja Hiina info- ja tehnoloogilise läbimurde protsesse statistilise teabe, graafikute, diagrammidega; <i>kasutab</i> teemakaarte, et põhjendada rahvastiku paiknemise iseärasusi, kaupade ja teenuste tootmise paiknemist riigi piires; riikide sotsiaal-majandusliku arengu näitajate</p>	<p><i>Jaapan.</i> Riigi majandusgeograafiline asend maailmas ja Aasia-Vaikse ookeani regioonis. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Rahvastik ja asustus.</p> <p>Riigi majanduslik areng. Teenindussfääri peamised harud. Tööstuslik tootmine, mis määrab riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise. Traditsioonid ja tehnoloogiad põllumajanduses. Riigi transpordisüsteem. Majanduse ruumiline korraldus: Vaikse ookeani tööstuspiirkond, tehnoparkide ja tehnopolide võrgustik. Majandusvälised suhted. Ukraina rahvusvahelised suhted Jaapaniga.</p> <p><i>Hiina.</i> Riigi majandusgeograafiline asend maailmas ja Aasia-Vaikse ookeani piirkonnas. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Rahvastik ja asustus.</p> <p>Majanduse orienteeritus ekspordile. Primaarsed ja sekundaarsed majandussektorid. Teenindussfäär. Majanduse ruumiline korraldus. Erimajandustsoonid. Majandusvälised suhted. Ukraina rahvusvahelised suhted Hiinaga.</p> <p><i>India.</i> Riigi majandusgeograafiline asend. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Rahvastik ja asustus.</p> <p>Arengumaa majanduse struktuuri tunnused. Spetsialiseerumine põllumajandusele. Maavarade kaevandamine. Tööstuslik tootmine,</p>

		<p>reitingud; selleks, et selgitada nende positsiooni maailmas ja regioonis; <i>võrdleb</i> Jaapani, Hiina, India rahvusvahelise spetsialiseerumise tegureid; <i>selgitab</i> põllumajanduse spetsialiseerumise iseärasusi ja töötleva tööstuse põhivaldkondade (keskuste) paiknemist; <i>iseloomustab</i> piirkonna üksikute riikide kaupade ja teenuste ekspordi ja impordi struktuuri; <i>põhjendab</i> Jaapani kapitali ja tehnoloogia ekspordi ning väliskaubanduse põhisuundi.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: teeb järeldusi Hiina, Jaapani ja India teatavate regioonide ebaühtlase majandusarengu põhjuste kohta; <i>võrdleb</i> globaliseerumise positiivseid ja negatiivseid mõjusid Jaapani, Hiina ja India majandusele ja kultuurile; <i>hindab</i> riigiasutuste ja kodanikuühiskonna rolli riigi arengus; <i>väljendab</i> oma seisukohti Ukraina ja Aasia riikide vastastikku kasuliku koostöö väljavaadete kohta.</p>	<p>mis määrab riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise. Teenindussfäär. Majanduse ruumiline korraldus. Majandusvälised suhted. Ukraina rahvusvahelised suhted Indiaga.</p> <p>Praktiline töö 4. Jaapani, Hiina ja India rahvastikupüramiidide analüüs riikide tööjõupotentsiaali hindamiseks.</p> <p>Orienteeruvad uurimisteemad (õpilase valikul) 1. Kyushu ja Hokkaido saared: Jaapani kontrastid. 2. Hiina majandussüsteemi ainulaadsus. 3. India "Kasvukoridorid".</p>
4.	3	III. Osa. OKEAANIA	
4.1.	2	1. Teema. Austraalia	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise tegureid; <i>näitab kaardil:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • kaevandusalad Austraalias (kivisüsi, raud, alumiinium, vasemaak, kuld); • Austraalia suurimad tööstuskeskused (<i>Kagu-Austraalia, Edela-Austraalia</i>); • suurimad meresadamad (<i>Melbourne, Sydney, Perth, Brisbane</i>); • maailmalinnad Austraalias (<i>Sydney, Melbourne</i>). <p>Tegevuse komponent: <i>analüüsib</i> rahvastiku rändedünaamikat; <i>projekteerib</i> demograafiliste ja rändeotsuste mõju riigi tööjõule; <i>annab hinnangu</i> riigi maavaradele; <i>pane</i> kokku Austraalia tervikliku majandus-geograafilise ülevaate; <i>leiab ja süstematiseerib</i> riigi iseloomustamiseks vajalikku teavet; <i>kasutab</i> teemakaarte, et põhjendada asustuse ning kaupade ja teenuste tootmise riigisisese paiknemise iseärasusi; <i>leiab ja süstematiseerib</i> riigi iseloomustamiseks vajalikku teavet; <i>selgitab</i> põllumajanduse spetsialiseerumise tunnuseid ning peamiste mäetööstuse ja tootmise keskuste paiknemist riigis; <i>iseloomustab</i> riigi kaupade ja teenuste ekspordi ja impordi struktuuri;</p>	<p>Riigi paiknemine maailmas ja regioonis. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Rahvastik ja asustus. Ukraina diasporaa Austraalias.</p> <p>Riigi majanduslik areng. Teenindussfääri peamised harud. Tööstusharud, mis määravad riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise. Tööstuse ja teeninduse geograafia. Geograafilise asendi mõju kaupade ja teenuste tootmisele. Ukraina välismajandussuhted, rahvusvahelised suhted Austraaliaga.</p> <p>Orienteeruvad uurimisteemad (õpilase valikul) 1. Austraalia rahvuspartid kui rahvusvahelise turismi objektid. 2. Lääne-Austraalia areng ülemaailmse loodusvarade kasvava nõudluse kontekstis. 3. Canberra kui riigi poliitiline ja halduskeskus.</p>

		<p><i>põhjustab</i> tooraine ekspordi ning kapitali ja tehnoloogiate impordi põhisuundi.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>teeb järeldusi</i> riigi teatud regioonide ebaühtlase majandusarengu põhjuste kohta; <i>võrdleb</i> Austraalia rahvusvaheliste korporatsioonide positiivset ja negatiivset mõju; <i>annab hinnangu</i> Austraalia majanduse primaarsektori toodete kohta ülemaailmsel turul.</p>	
4.2.	1	2. Teema. Mikroneesia, Melaneesia, Polüneesia	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> näiteid Mikroneesia, Melaneesia ja Polüneesia alla kuuluvatest riikidest; <i>näitab kaardil:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Mikroneesia, Melaneesia, Polüneesia;</i> • <i>riigid (Mikroneesia Liitriigid, Marshalli saared, Paapua Uus-Guinea, Saalomoni Saared, Vanuatu, Palau, Fidži, Tonga, Nauru, Samoa, Kiribati, Uus-Meremaa);</i> • <i>sõltuvad territooriumid (Guam, Samoa, Uus-Kaledoonia, Prantsuse Polüneesia, Cook-i saared, Pitcairn).</i> <p>Tegevuse komponent: <i>leiab ja süstematiseerib</i> riigi iseloomustamiseks vajalikku teavet; <i>selgitab</i> riikide rahvusvahelise spetsialiseerumise iseärasusi; <i>põhjustab</i> enamiku riikide majandusarengu taset.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>avaldab oma seisukohti</i> majandusarengu väljavaadete kohta.</p>	<p>Piirkonna majandusgeograafiline asend. Mikroneesia, Melaneesia ja Polüneesia ning sõltuvad territooriumid. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Majandustegevuse liigid, mis määravad riikide rahvusvahelise spetsialiseerumise. Käsitöö eri vormid. Majandusvälised suhted. Välisriikide sõjaväebaaside asukoht.</p> <p>Orienteeruvad uurimisteed (õpilase valikul)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uus-Meremaa kui kõrgelt arenenud riik, kus on äritegevuseks soodsad tingimused. 2. Okeania kui eksootilise turismi piirkond.
5.	8	IV. Osa. AMEERIKA	
5.1.	4	1. Teema. Ameerika üldine iseloomustus	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> regiooni koosseisu; <i>toob näiteid</i> Ameerika riikide kuulumisest erinevatesse valitsemisvormidesse, erineva majandusarenguga riikidest <i>näitab kaardil:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>(Põhja-Ameerika, Kesk-Ameerika, Kariibi mere piirkond, Lõuna-Ameerika);</i> • <i>Ameerika riigid (USA, Kanada, Mehhiko, Brasiilia, Argentina, Peruu, Colombia, Venezuela, Tšiili, Ecuador, Uruguay, Paraguay, Boliivia, Panama, Jamaica, Haiti, Dominikaani Vabariik);</i> • <i>sõltuvad territooriumid (Aruba, Kaimanisaared, Bermuda, Neitsisaared, Puerto Rico, Prantsuse Guajaana, Malviinad / Falklandi saared);</i> • <i>megalinnad (Atlandi ookeani-, Lake District-i, California piirkonnas);</i> • <i>peamised maavarade kaevandamise</i> 	<p>Ameerika majandusgeograafiline asend. Regiooni riigid. Ameerika poliitiline kaart. Riikide valitsemisvormid ja territoriaalne korraldus, riikide jaotus majandusliku arengutaseme järgi. Rahvusvahelised organisatsioonid NAFTA, Mercosur, NATO.</p> <p>Regiooni looduslikud tingimused ja ressursid. Ameerika rahvastik ja asustus. Linnastumine.</p> <p>Ameerika majanduse tunnused. Ameerika suurkorporatsioonide roll regiooni majanduses. Majanduse esmasektor. Põllumajandus: looduslike, ajalooliste tegurite ja globaliseerumise mõju spetsialiseerumisele. Metsandus. Majanduse sekundaarsektor. Piirkonna peamised tööstuskused.</p> <p>Majanduse tertsaarsektor. Tähtsamad rahvusvahelised kiirteed ja liiklussõlmed. Ameerika alamregioonide ebaühtlane majandusareng. Alamregioonide rahvusvahelises tööjaotuses osalemine. Ukraina suhted Ameerikaga.</p>

		<p>piirkonnad (<i>Texas, Alaska, California, Mehhiko laht, Lääne-Kanada, Kesk-Ameerika naftabasseinid; USA-s Apalatside basseinid, Kanadas läänepoolsed söebasseinid, Kordiljeeride maagivöönd</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> • töötleva tööstuse keskused (<i>Atlanti ookeani-, Suure Järvistu, Mehhiko piirkonnas</i>); • transkontinentaalsed kiirteed (<i>Transamazon, Pan-America maantee</i>); • suurimad meresadamad (<i>Los Angeles, Vancouver, New York, Philadelphia, Savannah, Colon, Santos</i>); lennujaamad-keskused (<i>Atlanta, O'Hara, Chicago, Los Angeles, Dallas</i>); • Ameerika suurimad finantskeskused (<i>New York, Washington, San Francisco, Boston, Toronto, Chicago</i>); • Ameerika maailmalinnad (<i>New York, Chicago, Toronto, Sao Paulo, Los Angeles, Mexico City, Buenos Aires, San Francisco, Washington, Montreal</i>). <p>Tegevuse komponent: <i>iseloostab</i> regioonide rahvastiku kujunemise iseärasusi; <i>võrdleb</i> linnastumise protsesside taset ja kiirust, maa-asustuse vorme mõnes piirkonna riigis; <i>määrab</i> teatud tüüpi loodusvarade kättesaadavust riikides; <i>eristab</i> uue industrialiseerimise majandusega võtmeriikide ja väikeste istanduste majandusega riikide majanduse põhijooni; <i>liigitab</i> riike majanduse kolmanda sektori arengutaseme järgi; <i>selgitab</i> suuremate tööstusregioonide ja keskuste, maailmalinnade paiknemist piirkonnas; <i>põhjustab</i> piirkonna transpordi infrastruktuuri arendamise suundi.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>teeb järeldusi</i> Ameerika alamregioonide ebaühtlase majandusarengu põhjuste kohta; <i>hindab</i> piirkonna integratsiooniprotsesside mõju riikide majandusarengule; <i>arutleb</i> USA rolli üle piirkonna sotsiaal-majanduslikus arengus. <i>avaldab</i> oma hinnanguid rahvusvaheliste suurettevõtete rolli kohta piirkonna majanduses; <i>pakub</i> oma originaalseid ideid piirkonna üksikute riikide mahajäämuse ületamiseks.</p>	<p>Praktiline töö 5. Ameerika riikide majandusliku arengutaseme kaardi koostamine.</p> <p>Orienteeruvad uurimisteemad (õpilase valikul) 1. Nn „Banaanivabariigid“: nende tüüpilised omadused ja kaasaegne areng. 2. Pan-Ameerika maantee kui kolme Ameerikat läbiv tee. 3. Turism kui Kariibi mere arengutegur.</p>
5.2.	4	2. Teema. Ameerika riigid	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> kõrgelt arenenud ja arengumaade majanduse kolmanda-, teise- ja esimese sektori komponente;</p>	<p><i>USA.</i> Riigi majandusgeograafiline asend. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Rahvastik ja asustus. Ukraina diasporaa Ameerika</p>

		<p><i>näitab kaardil</i> riikide suurimaid linnu, maailmalinnu, tööstuspiirkondi, tööstuskeskusi, suurimaid lennujaamu, meresadamaid, finantskeskusi ja turismipiirkondi;</p> <p><i>toob näiteid</i> tööstus ja teenustest, mis määravad Ameerika rahvusvahelise spetsialiseerumise.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>leiab</i> ja <i>süsteemiseerib</i> riigi iseloomustamiseks vajalikku teavet; <i>analüüsib</i> statistilisi andmeid rahvastiku dünaamika, rände, riikide rahvastiku soolis- ja vanuselist struktuuri kohta; <i>analüüsib</i> demograafiliste protsesside mõju riigi tööjõule; <i>selgitab</i>: Ameerika Ühendriikide-, Kanada- ja Brasiiliamaajandusgeograafiline iseloomustus; <i>kasutab</i> teemakaarte, et põhjendada asustuse ning kaupade ja teenuste tootmise riigisisest paiknemist; riikide sotsiaal-majandusliku arengu näitajate reitingud selleks, et selgitada nende kohta maailmas ja regioonis; <i>selgitab</i> Ameerika Ühendriikide, Kanada, Brasiilia rahvusvahelise spetsialiseerumist; <i>illustreerib</i> USA infoühiskonda ülemineku protsessi -, graafikute ja diagrammide abil; <i>selgitab</i> peamiste töötleva tööstuse regioonide (keskuste) paiknemise iseärasusi ja põllumajanduse spetsialiseerumise kujunemist, vähearenenud regioonide kohta riikide territooriumil; <i>iseloomustab</i> Ameerika Ühendriikide, Kanada, Brasiilia kaupade ja teenuste ekspordi ja impordi struktuuri; <i>põhjendab</i> USA kapitali ja tehnoloogia ekspordi ning väliskaubanduse põhisuundi.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>teeb järeldused</i> USA ja Kanada kogemuste kasutamise otstarbekuse kohta, nende riikide Ukraina diasporaa kasutamine Ukraina majanduse reformimisel; <i>hindab</i> majandusvabaduse ja ettevõtluse rolli USA sotsiaal-majanduslikus arengus; <i>võrdleb</i> üleilmastumise positiivseid ja negatiivseid majandus- ja keskkonnamõjusid Brasiilias; <i>väljendab</i> oma seisukohti vastastikku kasuliku koostöö väljavaadete kohta Ukraina ja Kanada ning Ameerika Ühendriikide vahel; <i>pakub</i> oma ideid, kuidas peatada metsade hävitamine.</p>	<p>Ühendriikides.</p> <p>Riigi majanduslik areng. Teenindussfääri peamised harud. Tööstuslik tootmine, mis määrab riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise. Põllumajanduse iseloomustus. Geograafilise asendi mõju majandusele. Majandusvälised suhted. Ukraina rahvusvahelised suhted Ameerika Ühendriikidega.</p> <p><i>Kanada.</i> Riigi majandusgeograafiline asend. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Rahvastik ja asustus. Ukraina diasporaa Kanadas. Riigi majanduslik areng. Teenindussfääri peamised harud. Tööstuslik tootmine, mis määrab riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise. Majanduse ruumiline korraldus. Majandusvälised suhted. Ukraina rahvusvahelised suhted Kanadaga.</p> <p><i>Brasiilia.</i> Riigi majandusgeograafiline asend. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Rahvastik ja asustus. Arengumaa majanduse struktuuri tunnused. Maa-varade kaevandamine. Spetsialiseerumine põllumajandusele. Tööstuslik tootmine, mis määrab riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise. Teenindussfääri arengu eripärad. Majanduse ruumiline korraldus. Majandusvälised suhted. Ukraina rahvusvahelised suhted Brasiiliaga.</p> <p>Praktiline töö 6. USA, Kanada ja Brasiilia masinaehituse võrdlus.</p> <p>Orienteeruvad uurimisteemad (õpilase valikul) 1. USA uusimate tööstusharude piirkondliku korralduse vormid. 2. Majanduskoostöö piki Mehhiko ja USA vahelist riigipiiri. 3. Ukraina diasporaa äriedu Kanadas ja Ameerika Ühendriikides.</p>
6.	5	V. Osa. AAFRIKA	
6.1.	3	1. Teema. Aafrika üldine iseloomustus	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> Aafrikaregioone; <i>toob näiteid</i> muutustest Aafrika poliitilisel</p>	<p>Aafrika majandusgeograafiline asend ja selle eripärad. Regiooni riigid. Aafrika poliitiline kaart. Riikide valitsemisvormid ja territoriaalne</p>

	<p>kaardil; näitab kaardil:</p> <ul style="list-style-type: none"> • regioonid (<i>Põhja-Aafrika, Lääne-Aafrika, Lõuna-Aafrika, Ida-Aafrika, Kesk-Aafrika</i>); • Aafrika riigid (<i>Egiptus, Liibüa, Alžeeria, Tuneesia, Maroko, Etiopia, Tšaad, Somaalia, Senegal, Nigeeria, Gabon, Guinea, Ghana, Kongo Demokraatlik Vabariik, Tansaania, Sambia, Zimbabwe, Angola, Namiibia, Lõuna-Aafrika Vabariik, Namiibia, Lõuna-Aafrika Vabariik, Madagaskar, Seišellid</i>); • kaevanduspiirkonnad: Sahara ja Guinea lahe nafta- ja maagaasibasseinid, vasevöänd, <i>Lõuna-Aafrika ja Zimbabwe</i> söebasseinid, alumiiniumimaagid <i>Lääne-Aafrikas</i>; rauamaak, kuld, <i>Lõuna-Aafrika</i> teemandid; <i>Maroko, Tuneesia</i> fosforiidid; • suurimad meresadamad ja lennujaamad (<i>Alexandria, Kairo, Casablanca, Dakar, Lagos, Mombasa, Kaplinn, Durban, Dar es Salaam</i>); • maailmalinnad Aafrikas (<i>Johannesburg, Kairo, Kaplinn, Dakar, Lagos, Nairobi</i>). <p>Tegevuse komponent: <i>iseloomustab</i> piirkonna poliitilist kaarti; <i>analüüsib</i> statistikat iibe, linnastumise taseme ja tempo kohta Aafrikas; <i>võrdleb</i> Aafrika regioonide ressursse <i>selgitab</i> riigipiiride iseärasusi, elanikkonna paiknemist, töötleva tööstuse keskusi, põllumajanduspiirkondi, sadamaid, maailmalinnu. <i>Selgitab</i> seoseid relvastatud konfliktipiirkondade ja nende konfliktide rahastamise allikaks olevate loodusvarade vahel; mäetööstus ja põllumajandus ning transpordi paiknemine allregioonides; <i>põhjendab</i> transpordi infrastruktuuri arendamise suundi; <i>kasutab</i> teemakaarte, et põhjendada globaalprobleemide avaldumist regioonides.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>teeb järeltõlget</i> Aafrika riikide sotsiaal-majandusliku arengu mahajäämuse põhjuste kohta; <i>hindab</i> rahvusvaheliste suurkorporatsioonide ja arenenud riikide mõju piirkonna spetsialiseerumisele; <i>arutab</i> rahvusvaheliste organisatsioonide ja maailma üldsuse humanitaarabi mõju Aafrika riikidele; <i>esitab oma eetpanekud</i> metsade hävitamise ja kõrbestumise lahendamiseks mõnes piirkonnas ja riigis.</p>	<p>korraldus, riikide tüübid majandusliku arengutase järgi. Relvakonfliktide piirkonnad, terrorismi ilmingud. Piirkonna looduslikud tingimused ja ressursid. Aafrika rahvastik ja asustus. Linnastumise protsessid.</p> <p>Aafrika majandus. Majanduse esmasektor. Põllumajandus. Metsandus. Kaevandamine. Majanduse sekundaarsektor. Piirkonna tööstuskeskused. Majanduse tertsiaarsektor: kujunemine ja paiknemine. Tähtsamad rahvusvahelised kiirteed, liiklussõlmed. Turismpiirkonnad.</p> <p>Aafrika alamregioonide ebaühtlane majandusareng ja osalemine rahvusvahelises tööjaotuses. Ukraina suhted Aafrika riikidega.</p> <p>Praktiline töö</p> <p>7. Märkige Aafrika kontuurkaardile peamised nafta-, raua-, vase- ja alumiiniumimaakide piirkonnad, nende töötlemise (rikastamise) keskused, peamised maanteed ja ekspordisadamad.</p> <p>Orienteeruvad uurimisteemad (õpilase valikul)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Piirid Aafrika poliitilisel kaardil: piiritlemise tunnused. 2. Angola: edukas areng pärast sõda. 3. Koloniaalmineviku mõju kaasaegsele rahvusvahelisele spetsialiseerumisele ja troopilise Aafrika majanduse ruumilisele struktuurile.
6.2.	2	2. Teema. Aafrika riigid

		<p>Teadmiste komponent: <i>iseloomustab</i> Egiptuse ja Lõuna-Aafrika Vabariigi majanduse primaarne, sekundaarne ja tertsiaarne sektori; <i>näitab kaardil</i> riikide suurimaid linnu, maailmalinnu, tööstuspiirkondi, suurimaid meresadamaid, lennujaamu, riikide finants- ja turismikeskusi.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>leiab ja süstematiseerib</i> riigi iseloomustamiseks vajalikku teavet; <i>koostab:</i> Egiptuse ja Lõuna-Aafrika Vabariigi majandusgeograafiline iseloomustus; <i>kasutab</i> teemakaarte, et põhjendada asustuse ja kaupade ning teenuste tootmise riigisisese paiknemise iseärasus; <i>võrdleb</i> Egiptuse ja Lõuna-Aafrika rahvusvahelise spetsialiseerumise tegureid; <i>illustreerib</i> erinevatest allikatest pärit teabe abil sotsiaalmajanduslike nähtuste kontraste(Lõuna-Aafrika Vabariik); <i>näitab kaardil</i> töötleva tööstuse ja põllumajanduse spetsialiseerumise peamiste keskuste asukohad; <i>iseloomustab</i> Egiptuse ja Lõuna-Aafrika Vabariigi kaupade ja teenuste eksporti; <i>põhjendab</i> Lõuna-Aafrikast pärit kaupade ekspordi põhisuundi, peamisi turismivooge Egiptusesse ja Lõuna-Aafrikasse.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>teeb järeldused</i> Egiptuse kogemuste kasutamise kohta Ukraina turismi arendamisel; <i>hindab</i> Lõuna-Aafrika kohta Aafrika riikide seas; <i>väljendab</i> oma seisukohti Aafrika majanduskasvu väljavaadete kohta globaliseerumise kontekstis.</p>	<p><i>Egiptus.</i> Riigi majandusgeograafiline paiknemine. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Rahvastik ja asustus. Arengumaa majanduse struktuuri tunnused. Majandusharud, mis määravad riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise: transport, turism, maavarade kaevandamine, põllumajandus. Geograafilise asendi mõju majandusele. Majandusvälised suhted. Ukraina rahvusvahelised suhted Egiptusega.</p> <p><i>Lõuna-Aafrika.</i> Riigi majandusgeograafiline asend. Peamised tegurid, mis määravad riigi koha rahvusvahelises tööjaotuses. Rahvastik ja asustus. Majanduse struktuur. Tööstusharud, mis määravad riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise. Majanduse tertsiaarsektor. Majanduse ruumiline korraldus. Majandusvälised suhted. Ukraina rahvusvahelised suhted Lõuna-Aafrikaga.</p> <p>Orienteeruvad uurimisteemad (õpilase valikul)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Egiptuse majanduse „Kolm vaala“: Suessi kanal, nafta, turism. 2. Lõuna-Aafrika Vabariik Aafrika riikide seas. 3. Lõuna-Aafrika Vabariik: üks riik – kolm pealinnu.
7.	2	VI. Osa. UKRAINA MAAILMAS	
7.1.	1	1. Teema. Ukraina geopoliitilises mõõtmes	
		<p>Teadmiste komponent: <i>mõistab</i> mõiste „geopoliitiline maailmakaart“ tähendust; <i>nimetab</i> peamisi geopoliitilisi jõukeskusi.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>määrab</i> Ukraina koha maailma geopoliitilisel kaardil; <i>selgitab</i> teatud tegurite mõju, mis määravad Ukraina geopoliitilist rolli; <i>arutleb</i> välispoliitika domineerivate vektorite üle.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>hindab</i> kindlate kriteeriumite järgi geopoliitiliste jõukeskuste mõju Ukrainale; <i>avaldab oma mõtteid</i> ja ideid Ukraina geopoliitilise tuleviku stsenaariumi kohta.</p>	<p>Kaasaegse maailma geopoliitiline struktuur. Ukraina kaasaegsel maailma geopoliitilisel kaardil. Ukraina geopoliitika peamised suunad.</p>
7.2.	1	2. Teema. Ukraina globaalsete majandussuhete süsteemis	

		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> Ukraina peamised piirkonnad ja kaubanduspartnerid; <i>toob näiteid</i> investorraikidest ja suurtest rahvusvahelistest korporatsioonidest Ukrainas, piiriülese koostöö valdkondadest, näiteid Ukrainat hõlmavatest rahvusvahelistest teadus- ja tehnikaprojektidest; <i>näitab kaardil Ukraina</i> kaupade ekspordi suunad, rahvusvahelised transpordikoridorid Ukraina territooriumil, peamised turistide vood Ukrainasse;</p> <p>Tegevuse komponent: <i>iseloostab</i> Ukraina kohta maailma kaupade ja teenuste ning kapitali turgudel.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>hindab:</i> muutusi Ukraina rahvusvahelises spetsialiseerumises seoses Euroopa Majanduspiirkonnaga lõimumisega; <i>pakub võimalusi</i> Ukraina välismajandustegevuse optimeerimiseks säästva arengu kontekstis.</p>	<p>Ukraina rahvusvaheliste majandussuhete ruumilised aspektid maailma regioonide ja riikidega: väliskaubanduse, transpordi- ja turismiteenused, välismaised otseinvesteeringud, teadus- ja tehnikaalane koostöö. Suured rahvusvahelised korporatsioonid Ukrainas. Ukraina osalemine Euroopa majandusintegratsiooni protsessides. Ukraina globaalsete majandussuhete süsteemis säästva arengu kontekstis.</p>
8.	5	Lisatunnid	

Geograafia 11. klassile:
Maa kui süsteem
(35 tundi; 1 tund nädalas)

Nr.	Aast a nr.	Oodatavad õpitulemused	Õppematerjali orienteeruv sisu
1	1	Sissejuhatus	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> geograafia uurimisobjekt <i>selgitab</i> „Maa sfääride“ tähendust.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>eristab</i> geosüsteemide tasandeid; <i>määrab</i> looduslike ja sotsiaalsete protsesside põhjused ja tagajärjed.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>avaldab hinnanguid</i> geograafiateadmiste tähtsuse kohta</p>	<p>Geograafia kui teaduste süsteem. Geograafia uurimise objekt. Maa kui süsteem. Maa sfäärid. Geograafia tähtsus.</p>
2	5	I. Osa. Topograafia ja kartograafia	
2.1	3	1. Teema. Topograafia	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> topograafilise kaardi elemente; <i>tunneb</i> topograafiliste kaartide leppemärke.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>eristab</i> punktide geograafilisi ja ristkoordinaate, skaala liike, asimuuti; <i>määrab</i> topograafilise kaardi geograafilise ja magnetilise asimuudi, punktide geograafilised ja ristkoordinaadid, absoluutsed ja suhtelised kõrgused, jõelangused;; <i>loeb</i> topograafilisi kaarte, linnaplaane, liiklusskeeme; <i>tunneb</i> maapinnal ära topograafilisel kaardil kujutatud objektid;</p>	<p>Topograafiline kaart: projektsioon, nomenklatuur. Geograafilised ja ristkoordinaadid. Kilomeetrvõrk. Topograafilise kaardi leppemärgid maastiku ja reljeefi kujutamiseks. Mõõtmised topograafilisel kaardil mõõtkavade ja kilomeetrvõrgustiku järgi. Asimuudi kasutamine. Asulate plaanid. Topograafiliste kaartide, plaanide kasutamine.</p> <p>Praktilised tööd</p>

		<p><i>kirjeldab</i> maastiku topograafilist kaarti; <i>oskab</i> navigeerida piirkonnas topograafilise kaardi, plaaniga; <i>lahendab</i> ülesandeid topograafilisel kaardil.</p> <p>Väärtuse komponent: <i>hindab</i> topograafiliste kaartide tähtsust igapäevaelus ja majandustegevuses; <i>teeb järeltusi</i> teadmiste ja oskuste asjakohasuse kohta topograafilise kaardiga töötamisel</p>	<p>1. Määrata topograafilisel kaardil üksikute punktide geograafilised (sekundite täpsusega) ja ristkoordinaadid, geograafiline ja magnetiline asimuut, punktide absoluutne ja suhteline kõrgus, jõe langus.</p> <p>2. Oma linna (piirkondliku keskuse) liiklusskeemide lugemine.</p>
2.2	2	2. Teema. Kartograafia	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> kaardi elemente; <i>selgitab</i> kartograafia põhimõisteid ja termineid, eri mõõtkavatüüpide erinevusi, kartograafilisi projektsioone; <i>teab</i> Ukraina asukohta digitaalsel gloobusel, selle piirkondi ja asulaid; <i>toob näiteid</i> GIS-i kasutamisest.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>tunneb ära</i> kaarditüübid ruumilise katvuse, mõõtkava, sisu järgi; <i>võrdleb</i> erinevates projektsioonides esitatud maailmakaartidel mandrite kuju ja pindalat; <i>määrab</i> kaartidel objektid, suunad, kaugused, geograafilised koordinaadid; <i>rakendab</i> praktikas kaasaegseid navigatsioonisüsteeme; <i>oskab kasutada</i> õppekaarte ja atlaseid, kasutab internetiallikaid.</p> <p>Väärtuse komponent: <i>hindab</i> geograafiliste kaartide, geograafiliste infosüsteemide praktilist tähtsust.</p>	<p>Kaasaegne kartograafia. Kaartide matemaatiline alus. Nähtuste kartograafilise kujutamise meetodid üldgeograafilistel ja teemakaartidel. Üldistamise olemus. Digitaalsed kaardid ja gloobused. Veebikaardid ja geoportaalid. Navigatsioonikaardid. Geinfosüsteemid (GIS), Maa kaugseire, selle rakendusvaldkonnad.</p> <p>Praktilised tööd</p> <p>3. Punktide geograafiliste koordinaatide, asimuutide, punktide vahekauguste määramine kraadides ja kilomeetrites erinevate mõõtkavadega kaardidel.</p> <p>Orienteeruvad uurimisteemad (valikuline)</p> <p>1. Optimaalse teekonna leidmine oma piirkonna vaatamisväärsuste vahel navigatsioonikaardi abil. 2. Maa kaugseire andmete kasutusvaldkonnad.</p>
3	12	II. Osa. Maa sfäärid	
3.1	1	1. Teema. Planeet Maa liikumine	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> Maa pöörlemine ümber oma telje ja tiirlemine ümber Päikesegeograafilisi tagajärgi; <i>tunneb ära</i> pööripäevade punktid Maa liikumisskeemidel; <i>tunneb</i> ajavööndeid.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>määrab</i> aastaegade kestuse põhja- ja lõunapoolkeral, aastaegade vahetumise põhjused; <i>kasutab</i> teadmisi Coriolise jõust, selgitamaks passaattuulte, tsüklonite ja antitsüklonite, hoovuste tekkepõhjuseid; <i>lahendab</i> ülesandeid kohaliku ja teise ajavööndi aja määramiseks, üleminek kohalikult ajalt vööndiajale.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>hindab</i> Maa liikumist puudutavate teadmiste kognitiivset ja konstruktiivset rolli.</p>	<p>Geoid. Maa pöörlemine ümber oma telje. Öö ja päeva vaheldumine. Kohaliku ja vööndiaja määramine, üleminek kohalikult ajalt vööndiajale. Coriolisi jõud. Päikese kõrgus horisondil ja päeva pikkuse muutumine. Maa tiirlemine ümber Päikese: peamised näitajad, geograafilised tagajärjed. Aastaegade vahetumise põhjused. Sesoonsed muutused põhja- ja lõunapoolkeral.</p> <p>Uurimistöö</p> <p>1. Maal toimuvate loodusnähtuste modelleerimine pööripäevade ajal. 2. Coriolisi jõu ilmingud oma piirkonna jõgedel.</p>
3.2	1	2. Teema. Maa sfäärid	
		<p>Teadmiste komponent: <i>selgitab</i> mõiste „antroposfäär“ tähendust;</p>	<p>Maa sfääride koostis, piirid ja struktuur. Antroposfäär.</p>

		<p><i>toob näiteid</i> Maa sfääride põhiliste seaduspärasuste avaldumisest.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>eristab</i> Maa sfääre; <i>iseloostab</i> Maa sfääride praegust arenguetappi.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>mõistab</i> geograafiliste teadmiste tähtsust keskkonna säilitamisel</p>	
3.3	3	3. Teema. Litosfäär	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> litosfääri koostisosi; <i>selgitab</i> mõistet „inimkonna geoloogiline keskkond“, laamade liikumismehhanisme, maavärinate esinemist, vulkaane, maalihkeid, reljeefi teket; <i>sõnastab</i> pinnavormide, maavarade jaotuse põhimõtteid.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>määrab</i> tektoonilised struktuurid pinnavormide ja mineraalide põhiliikide järgi (teema ja komplekskaartide alusel); <i>põhjustab</i> peamiste pinnavormide paiknemist mandritel, ookeanides, Ukraina territooriumil; <i>võrdleb</i> mandrite tektoonilist ehitust, pinnavorme, mineraale, nende koostist; <i>kasutab</i> tektoonilist kaarti seismiliste nähtuste ohuastme määramiseks mandritel ja Ukrainas territooriumil; <i>modelleerib</i> võimalused maalihete tekke ja arengu vastu võitlemiseks; <i>määrab</i> teemakaartide järgi seose tektooniliste struktuuride, pinnamoe, maavarade ja asustustiheduse, kaevandamise ning materjali-, kütusemahukate tööstusharude paiknemise vahel; <i>lahendab</i> probleeme, et määrata kindlaks riigi varustatus teatud tüüpi maavaradega.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>määrab</i> vulkaaniliste-, seismiliste- ja gravitatsiooniliste nähtuste eluks vajaliku ohutuse taseme erinevates regioonides; <i>teeb järeldusi</i> geoloogiliste protsesside ja reljeefi mõju kohta elanikkonna paiknemisele, majandustegevusele; <i>hindab</i> planeedi ressursiprobleemi süvenemise tagajärgi.</p>	<p>Litosfääri omadused. Mõiste „inimkonna geoloogiline keskkond“.</p> <p>Laamtektoonika. Vulkanism, maavärinad, maalihked ning nendega kaasnevad ohud.</p> <p>Reljeef. Tektoonilised struktuurid ja nendega seotud pinnavormid. Pinnamoe mõju rahvastiku paiknemisele ning majanduse arengule ja paiknemisele.</p> <p>Maavarad ja nende omadused. Mineraalsed maavarad ja nende levik. Maavarad mäe- ja materjali-mahukate tööstusharude paiknemise tegurina. Maavaradega varustatus.</p> <p>Inimtegevuse mõju litosfäärile. Inimkonna globaalne ressursiprobleem.</p> <p>Praktiline töö</p> <p>4. Tektooniliste struktuuride-, reljeefi-, maavarade ja asustustiheduse, kaevandamise asukoha, materjali-, kütusemahukate tööstusharude vaheliste seoste tuvastamine mandrite ja Ukraina teemakaartidel</p> <p>Uurimistöö</p> <ol style="list-style-type: none"> Asustus vulkaanilistes regioonides. Ehitusalased nõuded kõrge seismilisusega regioonides
3.4	3	4. Teema. Maa atmosfäär	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> atmosfääri komponendid, kliimategurid ja kliimatüübid; <i>toob näiteid</i> atmosfääri vastastikmõjust litosfääri, hüdrofääri, biosfääri.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>loeb</i> sünoptilisi- ja kliimakaarte, õhutemperatuuri muutuste (päevane, kuu, aasta) graafikuid, pilvede ja sademete diagramme, tuulteroose;</p>	<p>Päikese ja maapinna vastastikmõju. Päikesekiirgus, kiirguse ja soojuse neeldumise erinevused õhus, maapinnas ja vees.</p> <p>Troposfäär: temperatuuri ja õhurõhu muutumine, tuuled, õhuniiskus, sademed.</p> <p>Ilm. Sünoptilised kaardid.</p> <p>Kliima. Kliimat kujundavad tegurid. Kliimakaart. Kliimavõõtmel. Kliimatüüpide kujutamine kliimadiagrammidel.</p>

		<p><i>eristab</i> ilma tsükloni-, antitsükloni-, külma- ja sooja atmosfäärifrondi läbimise ajal; <i>selgitab</i> globaalsete ja lokaalsete voolusüsteemide tekkemehhanismi troposfääris; <i>määrab</i> kliimadiagrammi järgi kliimatüübid; <i>selgitab</i> tegureid, mis kujundavad konkreetse piirkonna kliimat; <i>iseloostab</i> kliimatüüpe; <i>võrdleb</i> erinevate regioonide kliimat mandritel ja Ukraina territooriumil; <i>põhjustab</i> kliima mõju taimekasvatuse spetsialiseerumisele.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>hindab</i> atmosfääri ressurside omadusi, ohte atmosfääris loodusnähtuste levikualadel; <i>on teadlik</i> kliimamuutuste ja õhusaaste ohtudest; <i>pakub</i> võimalusi globaalse soojenemise probleemi lahendamiseks.</p>	<p>Atmosfääri mõju litosfäärile: murenemine, reljeefi muutumine. Kliimategurite mõju tootmise- ja infrastruktuuri objektide paiknemisele. Atmosfääri ressursid. Tuule- ja päikeseenergia kui taastuvenergia ressursid. Agrokliima ja selle mõju põllumajanduse spetsialiseerumisele. Atmosfäärinähtused, nende prognoosimine ja tagajärgede leevendamise meetmed Globaalsed kliimamuutused.</p> <p>Praktiline töö 5. Ööpäeva, kuu ja aasta keskmise temperatuuri ja amplituudi arvutamine. Tuulteroosi analüüs.</p> <p>Uurimistöö 1. Oma piirkonna atmosfääri ressursipotentsiaal ja selle kasutamise näited. 2. Oma piirkonna põuatõrjesüsteem</p>
3.5	2	5. Teema. Maa hüdrofäär	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> maailmamere osad, mandrite ja Ukraina suurimaid veekogusid; <i>sõnastab</i> seose t reljeefi, kliima ning siseveekogude vahel; <i>teab</i> veevarustuse näitaja arvutamise valemit.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>tunneb ära</i> erineva mõõtkavaga kontuurkaartidel ookeanid, suurimaid jõgesid ja järvi; <i>liigitab</i> jõgesid, järvi, soid ja liustikke erinevate kriteeriumide järgi; <i>iseloostab</i> konkreetse piirkonna (riigi) ja Ukraina veekogusid; <i>võrdleb</i> mõne maailma piirkonna ja Ukraina veevarustust; <i>analüüsib</i> ookeanide hoovuste süsteemi, territooriumi jõgedevõrgu tihedust, jõgede vee-režiimi; <i>loob seose</i> litosfääri, atmosfääri, hüdrofääri vahel oma ala üksikute maastike näitel; <i>kasutab</i> veekogude iseloostamiseks füüsilisi ja topograafilisi kaarte; <i>kasutab</i> veekogude kirjeldamisel hüdrograafia mõisteid; <i>lahendab</i> probleeme territooriumi veevarustuse määramiseks.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>hindab</i> ookeanide ja magevee ressursse maailmas, veevarude mõju veemahukate tööstusharude paiknemisele; <i>määrab</i> elukoha ohutust ookeanide rannikul, katastroofiliste vihmasadude, üleujutuste, karsti regioonides; <i>on teadlik</i> ookeanide ja maa reostusohudest, veekvaliteedi mõjust inimeste tervisele; <i>pakub</i> võimalusi oma piirkonna jõgede ja veehoidlate reostuse probleemi lahendamiseks.</p>	<p>Veevarud Maal. Maailmameri ja selle osad. Litosfääri protsesside mõju ookeanidele. Ookeanide roll kivimite ja rannikuala kujunemisel. Atmosfäärinähtuste mõju ookeanidele. Ookeanide roll globaalse ja kohaliku õhuringluse kujunemisel. Maailmamere ressursid ja inimtegevuse mõju maailmamere vee seisundile, maavarade ja bioloogiliste ressurside varudele. Siseveed, nende ebaühtlane jaotumine mandritel ja Ukraina territooriumil. Territooriumi geoloogilise ehituse, reljeefi ja jõgedevõrgu omavaheline seos. Geoloogiliste protsesside mõju järvede, põhjaveekihtide tekkele. Kliima ja siseveekogude seos. Mage vesi kui ressurss ning rahvastiku paiknemist mõjutav tegur. Mineraal- ja termaalveed: jaotus, kasutamine. Maailma regioonide ja riikide veevarustus. Veepuuduse põhjused. Kaasaegsed veepuhastussüsteemid. Merevee magestamine.</p> <p>Praktiline töö 6. Maailmamere hoovuste süsteemi skeemi koostamine ja analüüs; külma ja sooja hoovuse mõju võrdlus ühe kontinendi kliimale.</p> <p>Uurimistöö 1. Sademete, üleujutuste, varingute ja laviinide vastu võitlemise süsteem Ukraina eri regioonides. 2. Karstireljeef geosfäärilise koostõrje näitena. 3. Vee läbipaistvus jões (järv, tiik): millest see sõltub ja miks see muutub?</p>
3.6	2	6. Teema. Maa biosfäär	

		<p>Teadmiste komponent: nimetab biosfääri komponente, mullatüüpe, mullatekke tegureid; toob näiteid biosfääri vastasmõjust litosfääri, atmosfääri, hüdrofääri.</p> <p>Tegevuse komponent: loeb loodusalade, muldade kaarte; eristab mullatüüpe põhiomaduste järgi; määrab looduslikud alad peamiste mullatüüpide, tüüpiliste taimede ja loomade järgi; kirjeldab tegureid, mis kujundavad konkreetse piirkonna pinnase, taimestikku ja loomastikku; iseloomustab mullatüüpe, looduslikke alasid; põhjustab muldade mõju taimekasvatuse spetsialiseerumisele;</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: hindab biosfääri ressursside omadusi; määrab mürgiste taimede, teatud röövlomade ja mürgiste loomade ohtlikkust kokkupuutumisel; on teadlik bioloogilise mitmekesisuse vähenemise ja pinnase saastamisega kaasnevatest ohtudest. pakub võimalusi säilitada mullaviljakust, taimestiku ja loomastiku liigilist koosseisu.</p>	<p>Biosfäär ja selle komponendid. Elusorganismide leviku seaduspärasused maismaal ja ookeanides. Taimede ja loomade elupaikade kujunemise looduslikud tegurid. Bioloogilised ressursid. Elusorganismide roll mulla kujunemisel. Muld kui maastiku „peegel“. Muldade tüübid. Muldade mõju piirkonna- ja riigi majanduse spetsialiseerumisele. Loodusvööndid. Maailma ja Ukraina muldade ja loodusvööndite kaartide võrdlus.</p> <p>Uurimistöö 1. Degradeerunud pinnas: põhjused ja kasutusvõimalused. 2.</p>
--	--	--	--

4	8	III. Osa. Rahvastik ja majandus	
4.1	1	1. Teema. Geograafiline ruum	
		<p>Teadmiste komponent: sõnastab mõiste „geograafiline ruum“; Tegevuse komponent: iseloomustab geograafilist ruumi; põhjustab geograafilise ruumi rolli; Hindamine ja väärtuse komponent: on teadlik globaalsest ühtsusest süsteemis „ühiskond – loodus“</p>	<p>Maailmasüsteem kui globaalse ühtsuse kujunemine süsteemis "ühiskond - loodus". Maailmasüsteemi koosseis ja funktsioonid: demograafiline-ökoloogiline, majanduslik-, infotehnoloogiline-, sotsiaal-kultuuriline- ja poliitiline allsüsteem. Geograafiline ruum, selle roll ja omadused.</p>
4.2	2	2. Teema. Demograafilised protsessid	
		<p>Teadmiste komponent: sõnastab mõiste „demograafiline üleminek“, „demograafiline vananemine“; teab demograafilise ülemineku etappe; selgitab demograafiliste nähtuste põhjuseid, loomuliku ja mehaanilise rände näitajate ruumilisi erinevusi, rahvastiku religioosse, etnilise, sotsiaalse struktuuri mõju taastootmis- ja rände protsessidele; toob näiteid erinevat tüüpi rahvastiku taastootmisega riikidest. Tegevuse komponent: tunneb ära riigi rahvastikupüramiidide järgi erinevaid rahvastiku taastootmise tüüpe; iseloomustab demograafilise ülemineku faase; loeb rahvastikukaarte; arvutab demograafilisi näitajaid; analüüsib tekste, kartograafilisi ja statistilisi materjale, et võrrelda rahvastiku taastootmise protsesse;</p>	<p>Maailma rahvastiku muutumine. Loomuliku iibe erinevused maailmas ning looduslike-, sotsiaalsete-, majanduslike- ja keskkonnategurite mõju sündimusele ja suremusele. Demograafiline üleminek ja selle etapid. Rahvastiku sooline,- abielu- ja perekondlik koosseis. Rahvastiku vananemine. Riikide demograafiline olukord rahvastikupüramiidide põhjal. Rahvastikupoliitika erinevat tüüpi rahvastiku taastootmisega riikides. Ränded, nende näitajad, tegurid ja mõju rahvastiku taastootmisele ja ümberpaiknemisele maailmas. Rände protsesside ruumilised trendid. Elukvaliteet kui elanikkonna loomuliku iibe ja rände tegur. Majandusarengu ja riikide spetsialiseerumise demograafilised tegurid. Demograafilised prognoosid.</p> <p>Praktiline töö</p>

		<p><i>määrab</i> kaartidel demograafiliste protsesside ruumilised erinevused; <i>põhjustab</i> demograafiliste protsesside iseärasusi erineva majandusarengu tasemega riikides; <i>prognoosib</i> rahvastikupüramiidide analüüsi põhjal muutusi rahvastiku-, soo- ja vanusestruktuuris.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>on teadlik</i> demograafiliste protsesside seostest riigi sotsiaal-majandusliku arengu tasemega; <i>avaldab hinnanguid</i> demograafipoliitika majanduslike, halduslike, õiguslike ja hariduslike meetmete tõhususe kohta; <i>teeb järeldusi</i> demograafiliste prognooside tähtsuse kohta</p>	<p>7. Riigi rahvaarvu, sündide, surmade, loomuliku iibe ja rände arvutamine statistika põhjal.</p> <p>Uurimistöö</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rahvastiku vananemise mõju riigi kohale rahvusvahelises tööjaotuses. 2. Töömahukas tootmine maailma tihedalt asustatud regioonides. 3. Maailma tihedalt asustatud regioonide ökoloogilised ja sotsiaalsed probleemid
4.3	4	3. Teema. Maailmamajandus	
		<p>Teadmiste komponent: <i>sõnastab</i> mõiste "maailmamajandus", „globaalsed väärtusahelad“; <i>nimetab</i> rahvusvahelise teadus- ja tehnoloogia valdkonna komponente, tootmissüsteeme, rahvusvahelisi raha- ja finantssüsteeme, kaasaegseid transpordi- ja logistikasüsteeme, maailmaturu vorme; <i>toob näiteid</i> tootmise rahvusvahelisest spetsialiseerumisest ja koostööst;</p> <p>Tegevuse komponent: <i>eristab</i> riiklike ja rahvusvahelisi tootmisvorme; <i>iseloostab</i> globaalsete väärtusahelaid metallurgias, autotööstuses, elektroonikatööstuses, farmaatsiatööstuses, kergetööstuses; <i>võrdleb</i> riikidevahelise koostöö osalemise majandusliku kasu, väärtusahelad; <i>selgitab</i> riikidevaheliste korporatsioonide ja vabamajandustsoonide tähtsust globaalses majanduses; <i>oskab</i> leida teavet üksikute tegevusalade ja turgude hetkeseisu kohta; <i>analüüsib</i> tekste, kartograafilisi ja statistilisi andmeid, et selgitada välja maailmamajanduse ruumilist korraldust ning rahvamajanduse ja riikidevaheliste ettevõtete positsiooni selles; <i>töötab välja</i> maailmamajanduse ruumilisi mudeleid.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>hindab</i> riiklike tootjate ülemaailmsetesse väärtusahelatesse kaasamise väljavaateid; <i>avaldab hinnanguid</i> infoühiskonna kujunemisprotsessi kohta; <i>teeb järeldusi</i> muutuste kohta maailmaturgudel globaliseerumise perioodil.</p>	<p>Mõiste „maailmamajandus“.</p> <p>Tehnoloogiatega-, patentide-, litsentside- ja infotehnoloogiateenuste maailmaturg.</p> <p>Tootmissüsteem. Rahvusvaheline spetsialiseerumine. Rahvusvaheliste korporatsioonide ja vabamajandustsoonide roll maailmamajanduses. Globaalsed väärtusahelad. Rahvusvaheline kaubaturg: olemus, infrastruktuur, hinnakujundus.</p> <p>Põllumajandussaaduste tootmine maailmas: looduslikud, sotsiaalsed, majanduslikud tegurid.</p> <p>Kütuse ja maavarade kaevandamine ja tarbimine, söe, nafta ja maagaasi ülemaailmsed turud.</p> <p>Ülemaailmsed lisandväärtusahelad mustmetallide, alumiiniumi, vase tootmisel; riikide spetsialiseerumise tegurid ja vormid.</p> <p>Sõidukite, elektroonika, ravimite tootmise kaasaegne paiknemine, riikide majanduste globaalsetes väärtusahelates osalemine.</p> <p>Tekstiili-, rõiva- ja jalatsitootmise kaasaegne paiknemine ning rahvusvaheline spetsialiseerumine.</p> <p>Kaasaegsed transpordi- ja logistikasüsteemid ning info- ja sidevõrgud kui maailmamajanduse infrastruktuuri raamistik.</p> <p>Maailma investeerimis- ja finantsturg. Turism. "Infoühiskonna" kujunemine.</p> <p>Praktiline töö</p> <p>8. Globaalsete väärtusahelate kontuurkaardile (liikumist tähistavate märkidega) märkimine "<i>tooralumiiniumi kaevandamine - alumiiniumoksiidi tootmine –alumiiniumi tootmine – alumiiniumi tarbimine</i>".</p> <p>Uurimistöö</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Maailma patenditurg: liidrid ja autsaidrid. 2. Rahvusvaheliste ettevõtete roll masinaehituse ja keemiatööstuse arendamisel Ukrainas.
4.4	1	5. Teema. Poliitigeograafia ja geopoliitika	

		<p>Teadmiste komponent: <i>sõnastab</i> mõiste „territoriaalne ja poliitiline süsteem“; <i>toob näiteid</i> „jõu“ (majanduslik, sõjaline, "pehme" või "tark võim") kasutamisest geopoliitilistes vastasseisudes.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>eristab</i> välis- ja sisepoliitikat, „jõu“ liike, rahvusliku ja riigiülese tasandi territoriaalseid ja poliitilisi süsteeme.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>on teadlik</i> Rahvusliku ja riigiülese tasandi territoriaalsed ja poliitilised süsteemide vastasmõjudest.</p>	<p>Geograafiline asend, territooriumid, geograafilised paigad. Poliitilised komponendid: poliitilised institutsioonid, poliitilised suhted, "võim". Rahvusliku ja riigiülese tasandi territoriaalsed ja poliitilised süsteemid.</p> <p>Geopoliitika, selle komponendid; välis- ja sisegeopoliitika. „Jõu“ geopoliitika.</p> <p>Riigi rahvuslike ja geopoliitiliste huvide vahetorkord.</p>
5	8	IV. Osa. Ukraina inimgeograafia	
5.1	1	1. Teema. Ukraina riik	
		<p>Teadmiste komponent: <i>nimetab</i> ja näitab kaardil Ukraina naaberriike.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>iseloostab</i> Ukraina geograafilist asendit globaalsel-, regionaalsel- ja kohalikul tasandil; <i>eristab</i> Ukraina ühiseid piire poliitiliste ja majanduslike partneritega ning teiste poliitiliste ja majandusblokkide riikidega; <i>tuvastab</i> Ukraina haldusterritoriaalse korralduse probleemeid.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>avaldab hinnanguid</i> poliitilise ja geograafilise asendi mõju kohta Ukraina majandusarengule, selle kohta Euroopas ja maailmas.</p>	<p>Ukraina riik ja Ukraina riigi territoorium. Ukraina geograafiline asend: globaalne, piirkondlik, naaberriigid. Ukraina riigipiir. Ukraina haldusterritoriaalse struktuuri reformimine.</p> <p>Uurimistöö 1. Helsingi kokkulepped (Euroopa julgeoleku- ja koostöökonverentsi lõppakt) – tegevusprogramm ühtse, rahumeelse ja demokraatliku Euroopa ülesehitamiseks.</p>
5.2	1	2. Teema. Ukraina rahvastik	
		<p>Teadmiste komponent: <i>tunneb</i> Ukraina rahvastik ja selle dünaamika iseärasusi; <i>nimetab</i> demograafiliste protsesside ja rahvastiku paiknemist Ukrainas; <i>selgitab</i> riigi demograafilise olukorra iseärasusi, linnastumisprotsesse.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>iseloostab</i> rahvastiku migratsioonisoolis- ja vanuselist struktuuri; <i>oskab leida</i> ja valida Ukraina riikliku statistika teenistuse veebilehelt statistilisi andmeid; <i>analüüsib</i> rahvastiku kohta statistilisi ja kartograafilisi andmeid; <i>eristab</i> elukvaliteeti suurtes ja väikestes, mono- ja multifunktsionaalsetes linnades; <i>prognoosib</i> asustuse mõju tootmise ja sotsiaalse infrastruktuuripaiknemisele.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>on teadlik</i> tööjõuressursi kvaliteedi olulisusest riigi majanduskasvule.</p>	<p>Ukraina rahvaarv. Rahvastiku taastootmine: sündide ja surmade looduslikud-, sotsiaalsed-, majanduslikud tegurid ja nende ruumilised erinevused. Ukraina elanikkonna soolis-vanuselise koosseis. Migratsiooniprotsessid Ukrainas. Ukrainlased globaalsel ja piirkondlikul tööturul. Rahvastikupoliitika Ukrainas. Asustus. Linnastumine, eeslinnastumine ja gentrifikatsioon. Maa-asulate tunnused.</p> <p>Praktiline töö 9. Sündide, surmade, loomuliku iibe, rahvastikutiheduse, linnastumise kartogrammide analüüs Ukraina näitel.</p> <p>Uurimistöö 1. Ukrainast tööjõu väljarände kaasaegne geograafia. 2. Monofunktsionaalsete linnade sotsiaalsed probleemid</p>
5.3	6	3. Teema. Ukraina rahvusvahelises tööjaotuses	
		Teadmiste komponent:	Ukraina rahvamajandus.

	<p><i>nimetab</i> riigi sotsiaalse- ja majandusliku arengu näitajaid; <i>teab ja mõistab</i> majanduse valdkondliku ja territoriaalse struktuuri tunnuseid, säästva arengu globaalse strateegia olemust, Ukraina säästva arengu strateegia põhisätteid; <i>selgitab</i> tasakaalustatud arengu strateegia vajalikkust maailma ja Ukraina jaoks.</p> <p>Tegevuse komponent: <i>analüüsib</i> majanduse valdkondlikku struktuuri ja piirkondlikke erinevusi; <i>iseloostab</i> tegureid, mis mõjutavad Ukrainas kaubandust- ja teenindust; <i>määrab</i> riigi majanduse kaasaegsed iseärasused, Ukraina koha maailma kaubandusturgudel, riigi rahvusvahelise spetsialiseerumise tegurid; <i>kasutab</i> mõisteid Ukraina rahvusvahelistel turgudel osalemise põhjendamiseks: "lisandväärtus", "kulu", "tõhusus", "kasumlikkus", "konkurentsieelis", "rahvusvaheline koostöö", "nõudlus", "pakkumine", "turuhind" jne. spetsialiseerumine maailmaturu kaupadele ja teenustele; <i>oskab kasutada</i> kaarte ja statistilisi andmeid kirjelduste-, tunnuste-, järelduste illustreerimiseks; <i>töötab välja</i> lisandväärtusahelate skeeme.</p> <p>Hindamine ja väärtuse komponent: <i>teeb järeldused</i> Ukraina majanduse struktuuri optimeerimise ja selle rahvusvahelise spetsialiseerumise kohta; <i>hindab</i> riigi majanduse territoriaalset struktuuri keskkonna-, sotsiaalsete, majanduslike kriteeriumide järgi; <i>avaldab oma hinnanguid</i> konkurentsieeliste ja eraldiseisvate tootjate arendamise väljavaadete kohta Ukrainas; <i>hindab</i> globaalsete väljakutsete ilminguid Ukrainas; <i>on kriitiline</i> tegevuste ja projektide suhtes, mis eiravad globaalseid väljakutseid.</p>	<p>Ukraina konkurentsieelised põllumajandustoodete,- maagi, tooraine- ja metallide maailmaturul. Ukraina energiatootmise suunad ja piirkondlikud erinevused.</p> <p>Suletud tehnoloogiline tsükkel lennukite arendamiseks ja tootmiseks Ukrainas; lennukirakettide eksport ja import. Autode- ja põllumajandusmasinate tootmine: arengusuunad, rahvusvaheline koostöö.</p> <p>Ukraina koht elektroonikatoodete globaalsetes tootmise- ja müügi väärtusahelates.</p> <p>Farmaatsiatoodete ja kodukeemia tootmine: ettevõtete paikemist mõjutavad tegurid.</p> <p>Mööbli, tekstiili, riiete, jalatsite, toiduainete tootmise arendamine ja paiknemine.</p> <p>Rahvusvahelised transpordikoridorid Ukraina territooriumil.</p> <p><i>Offshore</i>-tarkvaraarendus Ukrainas.</p> <p>Ressursipotentsiaal ja väljavaated puhkekompleksi arendamiseks Ukrainas.</p> <p>Ukraina paiknemine maailma investeringute ja laenude turul. Rahvusvahelised finantskorporatsioonid (pangad, finantsettevõtted) Ukrainas.</p> <p>Kaasaegsed kaupade ja teenuste tootmise korralduse vormid Ukrainas.</p> <p>Säästva arengu plaanide elluviimise kogemus erinevates riikides ja Ukraina säästva arengu strateegia.</p> <p>Praktiline töö</p> <p>10. Ukraina majanduse valdkondliku struktuuri analüüs.</p> <p>Uurimistöö</p> <p>1. Toorainete tarne Ukraina rõivatööstuses: positiivsed ja negatiivsed aspektid tootjatele ja tarbijatele.</p> <p>2. <i>Offshore</i>-tarkvaraarendus Ukrainas: suuremad keskused, ettevõtted.</p> <p>3. Säästvate arengukavade elluviimine erinevates riikides: õnnestumised ja ebaõnnestumised.</p>
6	2	Lisatunnid